

ብናይ ፖለቲካ-ማዕበል ትሕቁን ዘላ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ

ኣብቲ ነዊሕ ናይ ዘመናት ጉዕዞ፣ ናይታ ክርስቶስ ዝመሠረታ፣ ሓዋርያዊት ቤተ-ክርስቲያን ታሪኽ እንተ ተመልከትና፣ ካብ መከራን ስቓይን መስገዑትን ስደትን፣ ዘዕረፈትሉ ዘመን ነይሩ ክበሃል ኣይከኣልን። ስለ-ዝኾነ ድማ እቲ ነዊሕ ታሪኽ፣ ብደም ሰማዕታት ደቃ እናተጸሕፈ ዝመጸ፣ ናይ ገድልን ሰማዕትነትን ታሪኽ ደኣምበር፣ ዕረፍትን ሰላምን ረኸባ፣ እፎይ-!! ዝበለትሉ ዓመትን ዘመንን ከም-ዘይነበራዮ፣ እቲ ናይ ትማሊ ታሪኽ ዝዛረብ። ስለዚ-ውን ኣብተን ቀዳሞት 300-ዓመታት፣ ማለት ካብ ዘመነ-ኔሮን ክሳብ ዘመነ- ዲዩቅልጥያኖስ፣ እታ ብቅድስና ዝፍለጥ ታሪኽ ዘለዎ፣ ክርስቶሳዊት ቤተ-ክርስቲያን፣ ሰላምን ዕረፍትን ቅሳነትን ነይሩዎ ትበሃል ኣይከኣልን። ስለዚ ከኣዮም እቶም-ቀዳሞት ክርስቲያን፣ ኣብተን መጀመርታ ዝነበራ 300-ዓመታት፣ ከም ኣራዊት እናተሃድኑ ዝቕተሉሉ ዘመን ስለ-ዝነበረ፣ ካብ ንቡር ሕይወት ወጺኦም፣ኣብ በረኻን, ኣኸራንን, በዓትን, ጎዳተ-ምድርን ከይደም፣ ምስ ኣራዊት ክሰፍሩ ዝግደዱ ዝነበሩ።

ስለዚ እቲ ኣብ ልዕሊ ክርስቲያን፣ ዝፍጸም ዝነበረ ጅምላዊ ቅትለት፣ ክሳብ ዘመነ-መንግስት ቈስጠንጢኖስ፣ ማለት ክሳብ መጀመርታ ርብዓ፣ 4ይ ክፍለ-ዘመን ተግባራዊ ኮይኑ ክስርሓሉ ከም-ዝጸንሐ፣ ዓምድታት ታሪኽ ዝህቡዎ እሙን ዝኾነ ምስክርነት ኣሎ። ናይዚ ኩሉ ብደም-ክርስቲያን ዝጨቀወ ግፍዕታትዚ፣ ታሪኽ ንቁሳራት-ሮማዮ ተሓተትቲ ገይሩ ዘቕርቡም። ይኸን እምበር እዚ ኩሉ ግፍዕታትዚ፣ ኣብ ቁሳራት ሮማ ጥራይ ተሓጺሩ ዝተረፈ ኣይነበረን። ኣብዚ ትማሊ ዝሓለፈ 20-ሚእቲ ክፍለ-ዘመን-ውን። እቲ እምነት-አልቦ ዝነበረ፣ ናይ ሩስያ ኣብዮት፣ ንቤተ-ክርስቲያን ከም ዋና-ጸላኢት ዕላማ ብምግባር፣ ደም ክንደይ ንጹሓን ክርስቲያን፣ ኣብ ኣደባባይ ከም-ዝፈሰሰ ምግባሩ፣ ታሪኽ ከቶ ክዝንግዎ ዝኸእል ኣይከኣልን። ስለዚ ከኣዮ ታሪኽ እታ ክርስቶሳዊት ቤተ-ክርስቲያን፣ ብደም ሰማዕታት እምበር፣ ብቀለም ጥራይ ዮ ተጸሓፉ ክበሃል ዘይከኣል። ስለዚ ድማዮ ሓዋርያ-ጳውሎስ "... ብዳርባ-እምኒ ተቐትሉ-! ብመጋዝ ተቈርጹ-! ተሰይፎም ሞቱ-! ...ሰኣኑ, ጸበዎም, ሓሳራ-መከራ ጸገቡ..." ብምባል፣ ንገድሊ-ቶም ቀዳሞት ክርስቲያን ገለጹዎ ዘሎ። (ዕብ.11/37)

እምበኣር መቐጸልታዚ ኩሉዚ ከኣዮ፣ ሕጂ-ውን ኣብ ልዕሊ ቤተ-ክርስቲያንን፣ ደቂ ቤተ-ክርስቲያንን ተዋሕዶ-ኤርትራ፣ ዓቕኑ ዝሓለፈ ግህሰታት ሕጊ እናተፈጸመ ዝርከብ ዘሎ። እንሆ ከኣ ኣብዚ ቅንያትዚ ካብ ካልእ እዋን ብዝበለጸ፣ ብኸልተ ክዳን ጳጳሳት ዝተኸድኑ ካድረታት፣ ሰላም ሕዝብና ክዝረግን፣ መሰረት ቤተ-ክርስቲያንና ክነቓነቓን፣ ጉድ ኮይኑዎ ሕዝብና ዋና መዛረቢ ኣርእስቲ ገይሩዎ ዝርከብ ዘሎ።

ንሳቶም እዞም ክልተ፣ ኣብ መዓርገ-ጵጵስና ዝርከቡ-ዮም ተባሂሉ ዝንገረሎም ዘሎ፣ ተልእኮ ፖለቲካ ኣብ ምፍጸም ዝርከቡ ካድረታት። ቡቲ ካብ ኣፎም ክወጽእ፣ ወይ ክዛረቡዎ ዝቐነዩ ቃላት፣ ዘይተገረመ ኣሎ ክበሃል ኣይከኣልን። ብኣጣቓላሊ ክርኣ ከሎ፣ "...ህዝቢ ኤርትራ ወጊሑሉ፣ መና ከኣ ካብ ሰማይ ይዘንመሉ ኣሎ-!!..." ብምባል 'ዮም፣ ኣብ ባይታ ዘዩሎ ናይ ፈጠራ ታሪኽ ክዛረቡ ዝቐነዩ። ግዳስ ብዛዕባ ካልእ ኤርትራ ደኣ ይዛረቡ ከይህልዉ እምበር፣ ብዛዕባታ ኩሉ ሰብ ዝፈልግ ኤርትራ እንተደኣ ደኣ ኮይኖምስ፣ ናይ ኣፍሪቃ ሰሜን-ኮረያ ብዝብል ቅጽል ከኣ ትፍለጥ እምበር፣ ጥጊሙ-ዋን ርህዮዎን ዝብል ኣበሃህላስ፣ ከመይሉ ካብ ኣፎም ይወጽእ ከም-ዘሎካ፣ ንዝሰምዐ ኩሉ ደንጽዮዎ ዘሎ።

ግዳስ እዞም በሉ ተባሂሎም ክብሉ ዝቐነዩ ክልተ-ጳጳሳት። እቲ ዝለበሱዎ ጸሊም ክዳን እንተ-ዘይኮይኑ፣ ህዝቢ-ኤርትራ ጳጳሳት-የም ዘብል ዋላ ሓንቲ ኣሰር፣ ክረኽቡሎም ዝኸእሉ ኮይኖም ኣይተረኽቡን። ስለዚ ከኣ-የም ናይቲ ፖለቲካዊ-ስርዓት እሙናት ኣገልገልቲ ብምኻን፣ ኤርትራ መዓርን ጸባን ዝዘገገማ ዘላ ሃገር 'ያ ብምባል፣ ኣብ ባይታ ዘየሎ ተዋስኦ ምህዝ ኣቢሎም፣ ሃለው ክብሉ ዝቐነዩ። በዚ ኩሉ-ዚ ከኣ እቲ ህዝቢ ክሳብ ዝኣኸሎ ክዲቡ-ምዮ። ወዮ ደኣ ኣይርድኦምን ኮይኑ-የ እምበር፣ " -ዕዉራት ሓኻይም ኢኹም- " ተባሂሉ-ውን ኣብ ገጸምዮ ክንገርም ዝቐነዩ።

ይኹን እምበር እቲ ሰብ ዘይክእሎ ጸባባን መከራን ተሰኪሙ፣ መወዳእታ ኣለዎ ኣብ ዘይበሃል ውርደትን ሕሰምን፣ ተሸሚሙ ዝርከብ ዘሎ ሕዝቢ-ኤርትራ ግና፣ ቁስሉ ስለ-ዝገድኡዎ ደኣ፣ ብነድሪ ተላዒሉ ኣፍ-ኣፎም ከትሕዞም ቀንዮ እምበር፣ነቲ ተጻዒኖም ዝመጹ ሕሱር ፕሮፖጋንዳ፣ ክስምዖ ኮነ ክርእዮ ዝደሊ ኮይኑ ኣይተረኽቡን። እዚ ኩሉ-ዚ ከኣ ኣብ መራኽቢ ብዘሃን፣ ግልጺ ኮይኑ ክርኣ ዝቐነዩ ብምኻን፣ ኣታሊሊሎም ክሓልፉሉ ዝኸእሉ ነቓዕ ክረኽቡ ይኸእሉ-የም ኣይንብልን። ድሕሪ ደጊም ከም በዓል ኣባ-ሉ-ቃስ ዝኣመሰሉ፣ ብጸሊም ክዳን ዝተሸፈኑ ካድረታት፣ ዝሕቡኡሉ በዓቲ ክርከብ ይኸእልዮ ዝበሃል ኣይኮነን።

ግዳስ ንማለቱ ደኣ፣ ስም ክልተ-ጳጳሳት ጠቐስና እምበር። ኣብቲ ብኣባ-ሉ-ቃስ ዝግበር ዘሎ ናይ ፖለቲካ ጸወታ፣ ኣባ-ቁርሎስ ዝፈልጡዎ ነገር ኣሎዮ ኢልካ ክዝረብ ይከኣልዮ ኣይንብልን። ከመይሲ ንሶም ኣባ-ቁርሎስ፣ ብሓይሊ-ንፋስ ተደፊኦ ከም-እትንቀሳቐስ መርከብ፣ ናብዝን ናብትን እናበለ ዝገላበጥ ባህርያት ዘለዎም ደኣምበር፣ ዘእትዎምን ዘውጽኦምን ፈሊጦም ክገቡዞ ዝጸንሑ-የም ዝብል ታሪኽ ከም-ዘይብሎም፣ እቶም ንጉዳይ ቤተ-ክርስቲያን ቅርበት ኣለዎም ዝበሃሉ ኩሎም፣ ኣረጋጊጸም ዝፈልጡዎ ሓቂዮ።

ስለዚ-ውን ንሶም እቶም ኣብ ኩሉ ኣለዉ ዘይበሃሉ ኣባ-ቁርሎስ፣ ብዛዕባቲ ኣባ-ሉ-ቃስ ብድሕሪ መጋረጃ ኮይኖም፣ ዝገብሩዎ ናይ ፖለቲካ ጸወታ፣ ይኸፋእ ይጸብቕ ዝፈልጡዎ ነገር ኣለዎም ዝበሃሉ ኣይኮነን። ኣባ-ሉ-ቃስ ግና ካብ ጳጳሳት ተነጺሎም፣ በይኖም-የም ተሪፎም ከይበሃሉ ስለ-ዝሰግኡ፣ ንዕኡም ነባ-ቁርሎስ ከም ባልጃ ኣንጠልጢሎምም ክመጹ ከም-ዝተገደዱ፣ ምርድኡ ዝጽግም ኣይኮነን። ብዝተረፈ ንሶም ኣባ-ቁርሎስ ግና፣ ዝፈልጡዎ ነገር ኣለዎም ዝበሃሉ ኣይኮነን። ትማሊ ዝፈልጡዎ ነገር ኣይነበሮምን፣ ሎሚ-ውን ተበገስ ስለ ዝተባህሉ እንተ-ዘይኮይኑ፣ ብዛዕባቲ ዝበሃል ኮነ ዝግበር ኩሉ፣ ዝፈልጡ-ው ነገር ኣለዎም ዝበሃሉ ኣይኮነን።

ከምኡ ስለ-ዝኾኑ ድማ-የም፣ ኣብዚ ሎሚ-ቕኑ ኣብ ሃገራ-ኖርወይ ክካየድ ዝቐነዩ ኣኹባታት፣ ኣባ-ሉ-ቃስ ኣንጻር ፓትርያርክ-እንጦዮስ፣ መርዛም ዝኾነ ቃላት ተጠቐሞም ከጸልምዎም ክስምዑ ከለዉ። ኣባ-ቁርሎስ ግና ብኣንጻሩ " - ቅዱስ-ኣቦና- " እናበሉ-የም ምስ ፓትርያርክ-እንጦንስ ዘለዎም ምድንጋጽ ክገልጹ ዝተሰምዑ። በዚ ድማ ምስ ኣበሃህላ ኣባ-ሉ-ቃስ፣ ተሳንዩ ዝኸይድ ኣቕዎም ክህልዎም ይደልዩ ከም-ዘይነበሩ፣ ግልጺ ኮይኑ ክርኣ ቀንዮዮ። እቶም ኣገልጋሊ-ክርስቶስ ካብ ምኻን፣ ኣገልጋሊቲ ፖለቲካዊ-ስርዓት ክኾኑ፣ መስመሮም ኣነጺሮም ዘለዉ ኣባ-ሉ-ቃስ ግና፣ ንሶም በይኖም ካብ ኩሎም ጳጳሳት ተፈልዮምን ተነጺሎምን ክኸዱ ምድላዮም፣ግልጺ ኮይኑ ይርኣ ስለዘሎ። ከም ሓደ ናይ ፖለቲካ ካድረ መጠን፣ ኣብቲ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ንምፍራስ፣ ዝግበር ዘሎ ፖለቲካዊ ምትእትታው፣ ኣብ ቅድመ-ግንባር ዝሰለፉ፣ ዋና-ተዋናዩ ኮይኖም እንተ ተረኽቡ ዝገርም ኣይኮነን። ከምቲ " -መሸጥ የለመደ እናቱም ያስማማል- " ዝበሃል። ንሶም ድማ ከም በዓል ድኳንን፣ ናይ ዕዳጋ ሰብን ምኻኖም መጠን። ምስቲ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ንምፍራስ፣ ብዘይ ምቁራጽ እሾኽ ኣብ ምዝራእ ዝርከብ ዘሎ ፖለቲካዊ-ሓይሊ፣ ተሰሊፎም እንተ-ተረኽቡ ከገርም ዘይክእል ስለዚ-የ።

እቶም ናይ ዕዳጋ ሰባት ድማ፣ መኸሰብ ብኸመይ ይርከብ እምበር፣ እቲ ከይብሉኒ ዝበሃል ኣበሃህላ፣ ንዕኡም ክርድኦም ዝኸእል ቋንቋ ኣይኮነን። መኸሰብ ዝርከቦ ይኹን እምበር፣ ዝኸነ ነገር ካብ ምብግባር ንድሕሪት ዝምለሱ ኣይኮነን። ኣባ-ሉቃስ ድማ በዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ባህርያት ፍሉጥ እዮም። ንኣብነት ቅድሚ 8-ዓመት ኣቢሉ ይገብር፣ ንኣሜሪካ መጻኦም ኣብ ዝነበሩሉ ግዜ። ምንም ዝፈልጡዎ ነገር ከይሃለወ። ቦቶም ሰብ-ፖለቲካ በሉ ስለ-ዝተባህሉ ጥራይ “...ተሃድሶ ዝበሃል ሃይማኖት ወጺኡ ኣሎ...” ብምባል፣ ሓዊ ዘሪኦም ከም-ዝኸዱ ዝከከር እዩ። እንሆ ከኣ እቲ ሽዕኡ ዝኣገዱዎ ሓዊ፣ ነታ ዘይተዓደለት ቤተ-ክርስቲያንና፣ ከም ሕዱር-ሰዓል ኮይኑ ከማሰናን ክሳቕያን ይርከብ ኣሎ።

ተሃድሶ ዝብል ስም ሓዙ ዝተበገሰ ሃይማኖት ግና፣ ክሳብሳ ሰዓት ዚኣ ኣሎ ክበሃል ኣይተሰምዐን። ኣብቲ ደምበ-ተዋሕዶ ሕንፍሽፍሽ ኣእቲኻ ንምፍራሱ፣ ከም ስልቲ ክጥቀሙሉ ስለ-ዝተመርጸ ግና፣ ኣቕድም ኣቢሎም እቶም ሓለፍቲ ሃማመተኤ ዝነበሩ በዓል ሙሐዲን ሸንገብ፣ ነዚ ኣበሃህላዚ ከቀላቕሉዎ ምጽገሖም ዝፍለጥዩ። ኣባ-ሉቃስ ድማ ብዛዕብዚ፣ ዝኸነ ኣፍልጦን ርድኢትን ከይሃለዎም፣ በዓል ናይዝገ ክፍሉ በሉ ስለ-ዝበሉዎም ጥራይ፣ ከም መንገራራሕታ እምነ ፈንዮም ዝደርበዩዎ ዘረባ፣ እንሆ ነታ ወናኒት ፊደልን ቋንቋን ታሪኽን ዝኸነት፣ ቅድስቲ ቤተ-ክርስቲያንና ነንሓድሕዳ ከም እትባላዕ ገይሩዎ ይርከብ ኣሎ። ኣባ-ሉቃስ ግና ብታሪኽ ከሕትቶም ዝኸእል ከቢድ ገበን ፈጺሞም ክብቅዑ፣ መሊሶም ሕጂ ድማ ብተግባርም ዝጠዓሱ ኮይኖም ዘይምርካቦም፣ ክንደይኻ ዘሕዝንዩ።

ብዝተረፈ እቲ ካልእ ዘገርም ዘረብኦም ውን። ማለት ኣብቲ ኣብ ሃገራዊ ወይ፣ ንፓትርያርክ-እንጦንዮስ ብዝምልከት ቀሪቡሎም ዝነበረ ሕቶ ክምልሱ ከለዉ “...እቲ ሲኖዶስ ካብ ስልጣኖም ከውርዶም ዝኸኣሉ፣ ምስተን ብኣብነ-መቃርዮስ ዝምርኣ እም፣ ብደቂቁ-እንጦንዮስ ዝፍለጣ፣ ኣብ ሰሜን-አሜሪካ ዝርከባ ኣብያተ-ክርስቲያናት፣ ምትሕብባር ከም-ዘለዎም ስለ-ዝተፈልጠዩ...” ብምባልዮም፣ ምስቲ ኣብ ባይታ ዘሎ ክውንነት ክሳነ ዘይክእል፣ ብዕራይ ወለደ ዝዓይነቲ ክብሪ ዘይብሉ ቃላት፣ ምህዝ ኣቢሎም ክዛረቡ ዝተሰምዑ።

ግዳስ እቲ ካብ ኣስመራ ክብገሱ ከለዉ፣ ብሃይማኖታዊ-ጉዳያት ዝተዋህበዎ መምርሒ ደኣ ከምኡ ይበል እምበር፣ እቲ ሓቅስ ከምቲ ንሶም ዝበሉዎ ከም-ዘይኮነ፣ ባዕሎም ኣባ-ሉቃስውን ክኸሕዱዎ ይደፍሩዮም ኣይንብልን። ከመይሲ እዚ ጉዳይዚ ምስ ብጹዕ ኣብነ-መቃርዮስ፣ ዝኸነ ምትሕሓዝ ከም-ዘይብሉ፣ እቲ ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂ ባዕሉ ከረጋግጸ ዝኸእልዩ። እዚ ማለት ድማ ኣብ 1998 ዓ/ም (2006) እቲ ብሓይሊ-ፖለቲካ ተደፊኡ ወይ ተሳሒቡ ዝንቀሳቕስ ዝነበረ ሲኖዶስ፣ ነቶም ፓትርያርክ ነገርም ክደልዮም ከሎ፣ ኣብነ-መቃርዮስ ድሮ ካብ ኣስመራ ወጺኦም፣ ተቐማጢ ሰሜን-አሜሪካ ካብ ዝኸነ፣ ነዊሕ ዓመታት ኮይኑዎም ነይሩዩ።

እቲ ካልእ ኣባ-ሉቃስ ዝበሉዎ ዘገርም ዘረባ ድማ፣ “... ውዳሴ-ማርያም ንዘይጽገዑ ኣብ ተሓድሶ ዝተረኸቡ፣ ዲቂና ሂሮም ስለ-ዝተረኸቡ ካብ ስልጣኖም ኣሊና ኣቕሚጥናዮም ኢሎም ክብቅዑ። መሊሶም ድማ ካብ ኩሉ ካልእ ስልጣን ኣሊናዮም ኢሎም ክብቅዑ፣ ዲቂና ክህቡ ጥራይ ግና ፈቐድናሎም...” ዝበሉዎ ኣበሃህላ እዩ። እዚ ነንሓድሕዱ ዝተዋቐሮ ዘረባዚ ግና፣ ጽባሕ ንዕኡም ንባዕሎም ዘሕትቶም ኮይኑ ክርከብ ከም-ዝኸእል፣ ርግእ ኢሎም ክሓስቡሉ ዝኸኣሉውን ኣይመስሉን።

ብዝተረፈ እቲ ኣባ-ሉቃስ፣ ንጉዳይ ፓትርያርክ-እንጦንዮስ ኣመልኪቶም፣ ዝበሉዎ ካልእ ዘስደምም ዘረባ ድማ፣ “...እቲ ዓቢይን ከቢድን ነገር ኣይተገልጸን፣ ከመይሲ ኣበሳ ወላዲ ገሊጽኻ ክዝረብ ኣይግባእን እዩ...” ዝበሉዎ ኣበሃህላ እዩ። ፣ ማለት “...ልቢ ብምዕባይ ዓይንና ዓሚትና ክንሓልፎ ደሊና እምበር፣ እቲ ቦቶም ፓትርያርክ ዝተፈጸመ ጉድለትሲ፣

ዓው ኢልካ ክዝረበሉ ዘይክኣል ከቢድ ገበንዮ..." ብምባልዮም ከእምኑና ዝደልዩ ዘለዉ። ግዳስ ነዚ ካብ ሓቂ ፈጹሙ ዝረሓቐ ኣበሃህላዊ፣ ዝበሉ እንተ-በሉ'ውን ኣሚኑ ክቐበሎም ዝደሊ፣ ይርከብዩ ክንብል ኣይንኸእልን። ነዚ ዘረጋግጽ ጭብጢ ከም-ዘይብሎም ከኣ፣ እቲ ደምበ-ተዋሕዶና ኣረጋገጹ ይፈልጥዩ። ንሶም'ውን ወዮ ደኣ ናይ ዕዳጋን ረብሓን ኮይኑዎምዮ እምበር፣ እቲ ሓቕስ ንሶም ባዕሎም ኣጸቢቐም ይፈልጡዎ እዮም።

ከመይሲ እቲ ኣብ ትሒቲ ትእዛዝ፣ ዮፍታሔ ዲሜጥሮስ ከም- ዝቐመጥ ኮይኑ፣ ትልኽ እናበለ ዝንቀሳቐስ ዝነበረ ጉጅለ- ጳጳሳት። ኣብ 1998 ዓ/ም (2006) ተልእኮ ፖለቲካ ንምፍጻም ክብል፣ ንፓትርያርክ-እንጦንዮስ ብጎነጽ ካብ ሥልጣኖም ኣውራጃ፣ ኣብ ማሕዩር ዓጽዮ ክቐምጦም ከሎ፣ ኣብ ኑፋቄ ስለ-ዝተረኸቡ ብዝብል ውንጀላ፣ ዝርዝር መግለጺ ኣውጺኡ ከም-ዝነበረ ዝፍለጥዩ። ስሞም ንምኸፋእ ይሕግዡዮ ዝበሎ፣ ዘሎን ዘዩሎን ቃላት ብምጥቃም'ውን፣ ከጥብቐሎም ዘይፈተኖ ነውሪ ኣይነበረን። እዚ ኩሉዚ ክበሃል ከም-ዘይጸንሐ ድማ፣ ሕጂ ግልብጥ ኢሎም ኣባ-ሉቃስ "ኣበሳ ወላዲ ንዘይምግላጽ፣ እቲ ዓቢይን ከቢድን ኣበሳ ሰቲርናዮ ኣሎና" ዝብልዎ ዘለዉ ኣበሃህላ፣ መንዩ እሞ ሕጂ ኣሚኑ ክቐበሎም ወይ ክሰምዖም ዝኸእል-?!

ኣብዚ ብንጽር ክፍለጥ ዘለዎ ግና፣ ፓትርያርክ-እንጦንዮስ፣ ኣብ 1998 ዓ/ም (2006) ዮፍታሔ ዲሜጥሮስ ይመርሖ ብዝነበረ ጉጅለ-ጳጳሳት፣ ብዓመጽን ኣድማን ተጎኒጸም ካብ ሥልጣኖም ከም-ዝእለዩ ክግበር ከሎ፣ እቲ ከም ምኸንያት ዝቐረበሎም ክሲ፣ ብቐጥታ ንዕኡም ዝምልከት ኣይነበረን። ከመይሲ እቲ ቀንዲ ተኸሳሲ ዝነበረ። እቲ ኣብ መካኑ ሕይወት መድሃኔ-ዓለም ዝካየድ ዝነበረ ጉባኤ ኮይኑ፣ ንሶም እቶም ፓትርያርክ ግና፣ ነዚ ጉባኤዚ ደጋፊ ኮይኖም ብምርካቦም፣ ከምኡ'ውን ንኸውግዙዎ ወይ ክገጽዉዎ፣ ቡቶም ሰብ-ፖለቲካ ማለት ብበዓል ናይዝገ ክፍሉ ዝቐረበሎም ትእዛዝ ወይ ሕቶ፣ ንከተግብሩዎ ፍቓደኛ ኮይኖም ብዘይ ምርካቦም ምጅኑ ታሪኽ ዘረጋግጸ ሓቂዩ።

እዚ ጉዳይዚ ማለት እቲ ኣብ ደምበ-ተዋሕዶና፣ ዝካየድ ዝነበረ፣ ናይ ትምህርቲ ሰንበት ምንቕስቓስ፣ ነቶም ሰብ-ፖለቲካ ዘቐረቡዎም ኮይኑ ይርከብ ከም-ዘይነበረ፣ ብዓይኒ'ቶም ንቐሓት ዝነበሮም ወሉደ-ክህነትና፣ ግልጺ ኮይኑ ክርእ ጸኒሑዮ። ማለት መንእሲያት ኣብ ትሕቲ ጽላል ቤተ-ክርስቲያን ክእከቡ ምርኣይ፣ ቡቶም ሰብ ፖለቲካ ከም ከቢድ ሓደጋ ክርእ ምጽንሖ ዝፍለጥዩ። ስለዚ'ውን ቡቲ "ሃማመተኤ" ዝበሃል ዝነበረ፣ መጋበሪቲ ፖለቲካዊ ስርዓት ዝኾነ ናይ መንእሲያት ማሕበር ኣቢሉ፣ ንንጥፊታት ትምህርቲ-ሰንበት ንምድኻም ካብኡ ሓሊፉ'ውን ንምፍራስ ዝዓለመ፣ ብዙሕ ፈተነታት ክካየድ ምጽንሖ ዝፍለጥዩ።

እቲ ኣብቲ ሸዕኡ እዋን፣ ኣብ ልዕሊ ደብረ-ጽዮን ቅድስቲ-ማርያምን፣ ደብረ-ብርሃን ስላሴን ዝወረደ፣ ክሳብ መጽሓፍ- ቅዱስ ምንዳድ ዝበጽሖ ዕብዳን፣ ኣብዚ ፍጻሜዚ ኢድ እቶም ሰብ-ፖለቲካ ከም-ዝነበረ፣ ከም መርትዖ ክቐረብ ዝኸእል ብዙሕ ጭብጥታት ኣሎ። ብዝኾነ እቶም ናይ ፖለቲካ-ፈረስ ኮይኖም ክጋልቡ ዝርከቡ ዘለዉ ኣባ-ሉቃስ ግና፣ ንዘይፈልጡዎን ንዘይነበሩሉን ጉዳይ፣ ከም-ዝወዓሉዎ ኮይኖም ክዛረቡ ምርኣይ "...ኣታ እዞም ሰብኣይ እንታይ ወሪዱዎምዮ!! ክሳብ ክንድዚ ታሕቲ ወሪዶም፣ ብኣሉታ ከገምቶም ኣብ ዝኸእል መድረኽ፣ ወዲቐም ዝተራእዩ ዘዩብል ኣይኮነን።

ከመይሲ ንሶም ኣባ-ሉቃስ ጽጽስና ዝተቐብኡ፣ ኣብ 1998 ዓ/ም (2006) ክኸውን ከሎ። እቲ ኣብ ልዕሊ መካኑ-ሕይወት መድሃኔ-ዓለም ዝቐረበ ክሲ ዝጀመረ ግና፣ ገና ብንግሁኡ ምጅኑ'ዩ ዝፍለጥ። ኣብዚ እዋንዚ ንሶም ተራ-ፈላሲ ኮይኖም፣ ኣባ-ጽጌ እናተባህሉ ዓዲ-ቀይሕ'ዮም ዝነበሩ ዝነበሩ። ስለዚ'ውን ዝፈልጡዎ ነገር ኣይነበሮምን። "ግዜ የሰጠው ቅል፣

ድንጋይ ይሰብራል።" ከም-ዝበሃል ስለ-ዝኾነ ግና፣ ኣብ ዓይኒ ትዕዛብቲ ከእትወኒ ይኸእልዮ ዝብል ስክፍታ ከይገበሩ፣ ኣፎም ዝሃዖም ክሃረቡ ይስምዑ ኣለዉ። ንኸብሪ'ቲ ለቢሶም ዘለዉ መግርግ ክብሉ፣ ጥንቅቅ ክብሉ ብዘይ ምኸኣሎም ግና፣ ንሶም'ዓ እንተ-ዘይሓፈሩ፣ እቲ ደምቡ-ተዋሕዶና ግና፣ ኣብ ክንድኡም ኣይሓፈረን ክንብል ኣይንኸእልን።

ብዝተረፈ እቶም ሰብ-ፖለቲካ፣ ገና ካብ ንግሆኡ እግሮም እትው ከይበለ፣ ሓንቲ ርእሳ ዝኸኣለት ብንቕሓት እትልለ፣ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ክርእዩ ካብ ዘይምድላዮም ዝተላዕለ፣ ነቲ ብኹሎም ኦርቶዶክሳውያን ከም ትንሳኤ-ተዋሕዶ ዝርእ ዝነበረ፣ ብሓልዮት መንእሰያት መካነ-ሕይወት መድሃኔ-ዓለም ዝግበር ዝነበረ ሓዋርያዊ ኣገልግሎት፣ ህልውንኡ ደምሲሶም ከጥፍኡዎ፣ "ኣንሰእ ሃይለከ" ኢሎም'ዮም ዝተላዕሉ። በዚ ድማ ነቶም ተጋደልቲ ነበር ኢና በሃልቲ፣ ከም በዓል ኣባ-ተስፋ-ልደትን ቀሺ-ታደሰን ዝኣመሰሉ ብምውዳብ፣ ነቲ ክካየድ ዝርእ ዝነበረ ኣገልግሎት ንምዕጋት፣ ዘይከፍትዎ ጉድጓድን ዘይፈንቀሉዎ እምንን ኣይነበረን።

መወዳእታኡ ድማ፣ እቲ ሆሆ!! እናተባህለ፣ ብበዓል ናይዝገ ክፍሉ ዝሰወር ዝነበረ ሓዊ፣ ቃልቃል ኢሉ ነዲዱ ኣብ ኩሉ ምስ ኣባጽሑዎ፣ ነቲ ጉዳይ ዝርእ ሓደ ጉባኤ ክግበር፣ ዝብል ጸቕጢ ኣብ ምግባር ከም-ዝተጓደዩ ዝፍለጥዮ፣ ከምዚ'ሉ ድማ ኣብ መንበረ-ፓትርያርክ፣ ነዚ ጉዳይ'ዚ ተባሂሉ ሓደ ጉባኤ ከም-ዝቐውም ምግባሩ ይፍለጥ። በዚ መሠረት'ዚ ድማ ኣብ መካነ-ሕይወት፣ 140-ዝኣክል ብነጥቢ ዝተታሕዘ ናይ ኑፋቄ ትምህርቲ ኣሎ ብምባል፣ በዓል ቀሺ-ታደሰ ከሰቡቲ ኮይኖም ከም ዘቐረቡዎ ዝከከርዮ። እስኪ እቲ ትብሉዎ ብዝርዝር ኣቐርቡዎ ምስ-ተባህሉ ግና፣ ኢዱን እግሩን ዘይፍለጥ ሕውስውስ ዝበለ ኮይኑዮ ዝተረኸበ። ጽፈት ዘይብሉ ኣቀራርባዮ ተባሂሉ በቲ ጉባኤ ምስ-ተነቐፈ ድማ፣ እቲ ቀሪቡ ዝነበረ 140 ናብ 45 ጎዲሉ ከም-ዝቐርብ ኮይኑ።

ብድሕሪዚ ግና እቲ ጉዳይ፣ ብጉባኤ-ሊቃውንቲዮ ክርእ ዝግብኦ ዝብል ድምፂ ስለ-ዝበርቱዎ፣ እቲ ጉባኤ ብዝገበሮ ጸቕጢ፣ ግድን ኮይኑዎም ከይፈተዉ፣ ጉባኤ-ሊቃውንቲ ከም-ዝቐውም ኮይኑ። በዚ ኣገባብ'ዚ ድማዮ እቲ ዝቐመ ጉባኤ፣ ነቲ ጉዳይ ብሓላፍነት ክርከቦ ዝኸኣለ። ንሱ እቲ ዝቐመ ጉባኤ-ሊቃውንቲ ድማ፣ ነቲ ብበዓል ኣባ-ተስፋ-ልደትን ቀሺ-ታደሰን ዝቐረበ 45-ክሲ ተረኪቡ ኣብ ዳኝነት ምስ-ተቐመጠ። እቶም ብሃገራዊ-ድሕነት ዝፍፍኡ ዝነበሩ ከሰቡቲ፣ ነቲ ንሳቶም ኑፋቄ ዝብሉዎ ከረድኡ፣ መድረኽ ተዋሂቡዎም ምንባሩ ዝፍለጥዮ።

ንሳቶም ግና ክብሉዎ ዝኸኣሉ ኣይነበሮምን። ከመይሲ መጀመርታ ነቲ መድረኽ 'ቲ ዝምጥን ዓቕሚውን ኣብኣቶም ኣይነበረን። ብኣውርኡ ድማ ቡቶም ሰብ-ፖለቲካ ተደፊኦም ደኣዮም እምበር፣ ባዕላቶም ዝተበገሱሉን ካብኣቶም ዝነቐለን ኣይነበረን። መወዳእታኡ ድማ ኢዱን እግሩን ኣብ ዘይፈልጥዎ ጉዳይ ኣትዮም፣ ክብሉዎ ዝኸእሉ ነገር ኣይነበሮምን። ብድሕሪዚ እቲ ጉባኤ-ሊቃውንቲ፣ ነቲ ዝቐረበ ክሲ ብመሰረት እምነት መጽሓፍ-ቅዱስን፣ ብመንጽር ትምህርቲ ኣቦታትን፣ ከምኡውን ትውፊት ቤተ-ክርስቲያን ምርኩስ ብምግባር፣ ዝኣክል መርመራን መጽናዕትን ድሕሪ ምግባር፣ "ኣብቲ ዝቐረበ ክሲ ዝኾነ ናይ ኑፋቄ ትምህርቲ ኣይረኽቡኩን" ኣብ ዝብል መደምደምታ ምስ-በጽሐ ከኣዮ፣ ነቲ መዝገብ ሓንሳእን ንሓዋርያን ዓጽዮ ከቐምጦ ዝኸኣለ።

እዚ ከኣ ዮፍታሔ ኮነ፣ እቲ ከይሲ ዝኾነ ሃብቶም ርእሶም፣ ቀዳዲዶም ደርብዮም እንተ-ዘይኮይኖም፣ እቲ ኣብ መንበረ-ፓትርያርክ ዝርከቡ፣ ናይ ትማሊ ታሪኽና ከረግግጸ ዝኸእል ሓቂ እዚዮ። ኣባ-ሉቃስ ግና ብሱሩውን ነዚ ታሪኽ'ዚ ክፈልጡዎ ዝኸእሉ ኣይኮኑን፣ ስለዚ'ውን ኢዶምን እግሮምን እርንብ ኣቢሎም፣ ክቐመጡ እንተ-ዝኸእሉዮ ከጸብቐሎም ዝኸእል ዝነበረ። ከመይሲ ኣብቲ መንበረ-ፓትርያርክ ኣይነበሩን። ዝፈልጡዎ ከኣ ዮብሎምን። ግዳስ እቲ እርንብ ኢልካ

ክብርኻ ምሕላው፣ ንኹሉ ክኾነሉ ይኸእልዮ ስለ-ዘይበሃል፣ ንዕኡምውን ክኾነሎም ኣይከኣለን። ስለዚኹም ሕጂውን ናይቲ ጸረ ቤተ-ክርስቲያን ዝኾነ ኣኛቸም ዘለዎ ስርዓት፣ ኣፍራሲ ተልእኮ ንምፍጻም ክብሉ፣ ክሳብ ኤውሮጳ እናተሃንፈፉ መጸኢም ዘይዝሩብ ክዛረቡ፣ እቲ ሕዝቢ ብኣንክሮ ዝሰምዖም ዘሎ።

እምበኣርከስ እቲ ኣብ ልዕሊቶም ሓበን ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ዝነበሩ፣ ካህናት መካነ-ሕይወት መድሃኔ-ዓለም፣ ቀሪቡ ዝነበረ ክሲ ወይ ጸለመ፣ እንድሕሪ ብጉባኤ ሊቃውንቲ ኑፋቄ ዝበሃል ነገር የልቦን ብዝብል ውሳኔ ተዓጽዮ ደኣ፣ ብድሕርዚ እቶም ፓትርያርክ ኣብነ-እንጦንዮስ ኮነ፣ ወይ እቶም ንልዕሊ 13-ዓመት መመላእታ ተመቐሩም ዝርከቡ ዘለዉ፣ ቀሲስ ገብረ-መድኅን ገብረ-ጊዮርጊስ፣ ቀሲስ ዶክተር ፍጹም-ብርሃን ገብረ-ንጉሥ፣ ቀሲስ ዶክተር ተክለ-ኣብ መንግሥተ-ኣብ፣ ኣብ ምንታይ ተረኺቡኩም-? ወይ ነዩናይ ኣንቀጽ ጥሒስኩም ተባሂሎም 'ዮም፣ ኣብ መቐሩ ከም-ዝበልዩ ዝግበር ዘሎ-?! እዚ ሕቶዚ ግና ንሃገራዊ-ድሕነት ክሓቱ እንተ-ዘይኮይኖም፣ ኣባ-ሉቃስ ባዕሎም ክምልሱዎ ዓኛቸም ከም-ዘይኮነ ርዱእ 'ዩ።

ብመሰረቱ ክርእ ከሎ ጉዳይ ቤተ-ክርስቲያን፣ ኣብ ቀጽሪ ቤተ-ክርስቲያን/ዮ ክዳነ ዝግብኦ ዝነበረ እምበር፣ ሰብ-ፖለቲካ ኢዶም ክመልሱሉ ዘኸእሎም ነቓዕ ክኸፈተሎም ዝግባእ ኣይነበረን። እቲ ንሓላፍነት ብኛዓት ነይሩዎ ዘይበሃል፣ ብማዕበል ፖለቲካ ተደፊኡን ተሳቲቡን ዝንቀሳቐስ ዘሎ፣ ኣባ-ሉቃስ ዋና-ኣማሓዳሪ ኮይኖም ዘሸከርክሩዎ ዘለዉ ጉጅለ-ጳጳሳት ግና፣ እቲ ጉባኤ-ሊቃውንት " ኣብ መካነ-ሕይወት ኑፋቄ ኣይረኽቡኩን-" ብምባል ክታሙ ኣንቢሩ ዓጽዮ ዘቐመጦ መዝገብ፣ እታ ቤተ-ክርስቲያን ሰላም ከይትረክብ ተባሂሉ፣ እንሆ ባሕሪ ተሳቲሮም ክሳብ ኤውሮጳ ብምምጻእ፣ ንፓትርያርክ-እንጦንዮስ ኮነ፣ ነቶም ከም ከዋኹብቲ ዘንጸባርቐ ዝነበሩ ካሕናት መካነ-ሕይወት፣ ዘይስሞም ስም ሂቦም ከጸልሙዎም ይርከቡ ኣለዉ።

ብዝኾነ ዝናም እንተ ዘነመ፣ ወሓይዝ እንተወሓዙ፣ ምድሪውን እንተ-ኣንቀጥቀጠት፣ ነታ ኣብ ጉንዲ ከርስቶስ ዝተሰረተት ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ግና፣ እቶም ናይ ፖለቲካ-ፈረስ ኮይኖም ዘጋልቡ ዘለዉ ኣባ-ሉቃስ። ብዝኾነ ተኣምር ከፍርሱዋዎ ኣይክእሉን እዮም። ብርግጽ ድማ ኣባ-ሉቃስን ጎይቶት ኣባ-ሉቃስን ክሓልፉ እዮም። እታ ብብርቱዕ ናይ ፖለቲካ ማዕበል እናተሓቐኑት ትርከብ ዘላ ቤተ-ክርስቲያንና ግና፣ ብዓወት ከም-እትወጽእ ኣብቲ ልዑል ኣምሳኽ ዘሎና እምነት ጽነዕዮ። እቶም መዓርጎም ኣብ ዘዋርድ ተግባር፣ ተዋፊሮም ዝርከቡ ዘለዉ ኣባ-ሉቃስ ግና፣ ንሕና ዘይኮናስ እቲ መጽሓፍ ባዕሉ "ኣብ ሚዛን ተመዚንካ ቀሊልካ ተረኽብካ-" እዩ ዝብሎም ዘሎ። እዚ ከኣ እቲ ውሉደ-ክህነት ትኽ ብትኽ ኣብ ገጸም መጸኢ ክነግሮም ቀንዮዮ። (ዳን.5/25-

ብዝተረፈ እዚ ጉዳይዚ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ባዕላ ኣብ ዝጸውዓቶ ጉባኤ፣ ኣብ 1992 ዓ/ም (2000) እቶም ዓባይቲ ናይ ቤተ-ክርስቲያን ሊቃውንቲ ተባሂሎም ዝፍለጡ። ከም በዓል መምህር ተወልደ-ብርሃን፣ መጋቤ-ምስጢር መብራህቱ፣ መምህር ዓምደ-ብርሃን ዘለዉዎ። ኣብ መካነ-ሕይወት መድሃኔ-ዓለም ዝወሃብ ትምህርቲ፣ ኣብ ሓቀኛ እምነት ተዋሕዶ ዝተሠረተ፣ ፍጹም ኦርቶዶክሳዊ ደምበር፣ ዝኾነ ምስ ኑፋቄ ዘራኽብ ትምህርቲ የብሉን ተባሂሉ። ብደረጃ ጉባኤ-ሊቃውንቲ ውሳኔ ተዋሂቡዎ፣ ሓንሳእን ንሓዋሩን ዝተዓጸወ ጉዳይ ምጃኑዮ ዝፍለጥ።

ኣብ 1998 ዓ/ም (2006) ግና፣ እቶም ሰብ-ፖለቲካ ነታ ዋና ዝሰኣኑላ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ። ብዘለዎም ኩሉ ናይ ጎነጽ ሓይሊ ተጠቐሞም፣ ከም-እትዳኸም ድሕሪ ምግባር፣ ኣብ ትሕቲ ምሉእ ምቁጽጻር ኣእትዮም ክሕዙዎ እንተደኣ ኮይኖም፣ እቲ መድረኽ ቤተ-ክርስቲያን ምሁራን ዘይዋስኡሉ ንምግባር። ኣበርቲዖም ክንቀሳቐሱ ነይሩዎም። ከም

ውጽኢትዚ ኩሉ ከአዳድ እቲ ትንሳኤ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ከበሰር ተስፋን ትጽቢትን ተገይሩሉ ዝነበረ፣ ምንቅስቃስ መካነ-ሕይወት መድሓኔ-ዓለም፣ ብሓይሊ-ፖለቲካ ተደፊኡ ካብቲ መድረኽ ከም-ዝእለን፣ እቶም ተስፋ ትንሳኤ ተዋሕዶ ክኾኑ ትጽቢት ተገይሩሎም ዝነበረ፣ ሰለስተ ብሉጻትን ምሩጻትን ካህናት ድማ፣ ንልዕሊ 13-ዓመት መመላእታ ኣብ መቐራሕ ከም-ዝበልዩ ተገይሩ ዘሎ።

ግዳስ ወይለኦም ደኣ በዓል ኣባ-ሉቃስን፣ ጎይቶት ኣባ-ሉቃስን እምበር፣ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶስ “-ተፈሳሕነ ወተሓሰይነ በኩሉ መዋዕሊን፣ ወተሓሰይነ ህየንተ መዋዕል ዘኣሕመምከን፣ ወህየንተ ዓመት እንተ ርኢናሃ ለእኪት-” ብምባል፣ ኣምላኻ እተመሰግነሉ ሰዓት ርሑቕ ከም-ዘይከውን፣ ከም-ውዱእ ተወሲዱ ዘሎ ጉዳይ እዩ። ይኹን እምበር ኣብታ እግዚኣብሔር ዝዛረበላ ሰዓት ግና፣ ኣባ-ሉቃስን ጎይቶት ኣባ-ሉቃስን፣ ኩላቶም ብሓባር ብሕይወት ክጸንሑሎም፣ ኣብ ቅድሚ ሕገ ቀሪቦም ክሕተቱ፣ ቤተ-ክርስቲያን ተዋሕዶ ሱባኤ ሓዛ እትጽልዩ ዘላ ጸሎትዮ። ብዝኾነ ናይ ሎሚ ጽሑፊይ ኣብዚ ወዲአዮ። ምስ ኣባ-ሉቃስ ዘሎ ጉዳይ ግና፣ ተወዲኡዮ ማለት ኣይኮነን። ስለ-ዝኾነውን ኣብ ዝሓጸረ ግዜ ክምለሶም እየሞ፣ ንቐሩብ ግዜ ጥራይ ተዓጊሶም ይጸበዩኑ!!

ይትባረክ እግዚኣብሔር ኣምላክ-ኣበዊነ

ስቡሕኒ ውእቱ ወልዑልኒ ውእቱ ለዓለም

ካህን ተክለ-ማርያም ምርካ-ጽዮን

ሃገረ-ስብከት ኤውሮጳ ጀርመን

ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ 12 ታሕሳስ 2018